

Stutt søguligt yvirlit um viðurskiptini millum USA og Hawaii

1826 – USA viðurkendi Hawaii sum eitt frælst, sjálvstøðugt land.

1893 – Ameríkanski herflotin hersetti Hawaii við tí sum undanførslu, at tað var til fyrimuns fyri trygggleikan hjá USA. Ameríkanski ráðharrin vant amerikanska flaggið á stong á Hawaii og lýsti hátíðarliga, at Hawaii nú var eitt varðland hjá USA. Eftir hetta “hjálpti” amerikanska stjórnin drotningi á Hawaii, Liliuokalani, at leggja frá sær (les mótmælið frá drotningini á <http://www.kanakamaolipower.org/history.php>).

1898 – USA innlimaði “alment” Hawaii og fóruttan um formsmál, so sum innlimingarsáttmálan, sum USA annars gjørði við onnur økir, sum vórðu innlimað – t.d. Louisiana, Florida og Texas. Sambært altjóða lógávu hevur eitt hertikið land ikki latið sjálvræðið frá sær, fyrr enn ein innlimingarsáttmáli er gjørdur.

1959 – USA skipaði eina fólkaatkvøðu fyri at spyrja hawaii-búgvar, um teir ynsktu at varðveita sína støðu sum amerikanskt varðland ella ynsktu at gerast partur av USA sum ein statur. Við einum ynskiligum úrsliti fyri eyga hugdi USA burtur frá spurninginum um, hvørt hawaii-búgvar ynsktu sjálvræði – hóast hetta varð kravt í sáttmálanum hjá ST. Við hjálp frá fleiri atkvøðum frá teimum 10.000 amerikonsku hermonnunum, sum vóru í tænastrá á Hawaii, fingur teir meginpartin av atkvøðunum fyri at gera Hawaii til ein part av USA og gjørði eftir hetta Hawaii til sín 50. stat.

I dag – Hawaii er enn vakrasta hjálandið hjá amerikanska veldinum og USA temprar enn loysingarsinnaðu hawaii-búgvagnar. Men hvussu leingi fer hetta at halda fram?

Og amerikanarar minna okkum á hetta hvønn dag: “Vit eru tann størsta tjóðin í heiminum”.

Og teir læra enntá børnini í skúlanum at siga: “...við frælsi og rættvísi til øll” í sínum amerikanska trúskaparlyfti.

Hvat samband hevur hetta við aðrar tjóðir, ið ynskja sjálvræði? Tað er nógv, sum líkist. Rættiliga nógv hertiknar tjóðir kring heimin stríðast við at fáa sjálvræði. Tjóðirnar hava sínar søgur, sum vísa, hvussu hersetandi maktir svikaðu ella lótust ikki at hava kunnleika um altjóða lógir fyri at kúga tjóðirnar. Tjóðskaparsinnaðu hawaii-búgvagnar kundu hugsað sær at gjørt eina fasta upplýsandi framsýning við sínum søgum og fløggum á uppreistrarhugaðu oyggini, Kauai, fyri at upplýsa vitjandi úr øllum heiminum. Hetta tilfarið hevði sjálvandi eisini verið til taks á alnótini og verið umsett til nógv onnur mál.